Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, 1935-01-17, iš Kauno – į Tilžę

Mielas Juozapai! / Ad-po reikalai baigia man nervus sugadinti. Ir faktinai

Mielas Juozapai!

Ad-po [1] reikalai baigia man nervus sugadinti. Ir faktinai nieko jam pagelbėti negalima. Juo labiau kad aš niekuomet nežinau, ką jis galvoja ir kada man teisybę sako. Dar ir dėl to Zagrecko [2] skolos – prašė gi jis tos skolos ieškoti taip, kad Tatjana [3] nežinotų. Kad ji nežinotų, jog jis Zagreckui buvo pinigų davęs! Rutenbergui [4] sakė gi pas Tatjaną nesikreipti, nes ji pinigų neturinti. Atrodo gi – Tatjana pinigų turi, bet Ad-pui neduoda – ir neduos [5]. Su ja kalbėti nėra jokios prasmės, – išlojos ji tiktai – ir tuo viskas pasibaigs. Ad-as gi puikiai žino mūsų santykius su ja [6], – žino, kad mes į ją paveikti negalime. Susisiekimo su ja reikalu aš nieko negaliu padaryti, – ir tai tuščias reikalas. Rutenbergas tau rašė savo iniciatyva, be mano žinios. Tai yra paršyvas žydelis, norįs pasinaudoti proga ir uždirbti, kai prikimba – sunku jo beatsikratyti. Aš ir su Požėla [7] daug vargo turėjau, kol atsikračiau [8].

Šiuo tarpu kitos išeities nėra, kaip tik – kad Ad-as prašytų valstybinio gynėjo. Tiesą pasakius, aš nesu tikras, ar jis jau jo nepaprašė. Labai galimas daiktas, kad jis naudojasi mano su Kazim. [9] nervais kokiu nors būdu iš Zagrecko atgauti pinigus, – kas gi jį gali žinoti!

Ką Šilingas [10] sakė, aš, rodos, tau pasakojau? Jis sako, byla tokia aiški, kad joks advokatas negelbės – ir mum nėra ko juo rūpintis per daug, – advokatu. O kaip pats A-as žiūri į savo bylą – mane tai baisiai erzina. Aš netikiu, [1r] // kad jis būtų toks naivus ir nieko nesuprastų. O jei supranta – tai kam mus visus durniais laiko!

Yra čia toks advokatas Nargelavičius [11], mano geras pažįstamas. Jis visur prilenda, daug ką žino, ypač „sferų nuotaiką“. Šiuo tarpu jis man griežtai patarė advokato nesamdyti: 1) esą, dabar visi mano, kad Ad-as daug pinigų turi [12], o samdyto advokato nebuvimas pakirs tą įsitikinimą; 2) pirmoj instancijoj advokatas nereikalingas: išteisins – prokuroras protestuos, nuteis – jis pats protestuos, – apie advokatą galima kalbėti tik Apeliaciniuose rūmuose. Man rodos, tai tiesa. Šiuos dalykus antradienį Ad-ui aš pasakysiu. Apie Tatjaną ir gavimą iš jos pinigų Ad-pui aš nieko negaliu kelbėti ir nekalbėsiu, – jis pats gi puikiai padėtį žino. Mum užtenka jau tos gėdos, kurią ši byla užtraukė mums. O Tatjana – net ir to nesupranta, – nesupranta, kokia čia gali būti mums gėda. O aš gi sergu dėl jos! Gi Ad-o darbų programoj turėjo būti numatyta tai, ką jis dabar turi [13]. – Pinigų advokatams duoti negaliu: santaupų neturiu jokių, vien tik skolos. Skolint iš banko ir duoti – kokiame gi banke gausiu aš pasiskolint! Rutenbergui į laišką Tu gali nieko neatsakyti – suk jį galas, – baisiai įkyrus žydelis!

Po operacijos aš jaučiuos jau geriau, bet jau 2 savaitės, kaip iš namų dar negaliu išeiti ir dirbt dar negaliu.

Labų dienų Tau [14] ir p. Bronei [15] nuo mūsų visų [16].

Balys [17]

Sausio 17 d. [1v] //

KOMENTARAI

[1] Adolfas Sruoga (1887–1941) – Pašto valdybos direktorius, 1935 m. teistas dėl korupcijos aferos: pašto ženklų padirbinėjimo, neteisėto prekiavimo jais, pasisavinant už juos gautus pinigus.

[2] Zagreckas – „man rodosi, kad „Rambyno“ restorano savininkas“ (Vandos Sruogienės laiškas Algiui Samulioniui [apie žmones, susijusius su Adolfo Sruogos byla], iš Čikagos – į Vilnių, 1990-09-23, [pasirašytas mašinraštis], in: *LLTI TS*, l. 1r).

[3] Tatjana Zavarina-Sruogienė (1889–1979) – Adolfo Sruogos žmona.

[4] Giršas Rutenbergas (1901–1941) – teisininkas. Jis kartu su advokatu Simonu Beliackinu (1874–1944) Pašto ženklų byloje gynė Adolfą Sruogą.

[5] Tatjana Sruogienė, turėdama Adolfo Sruogos pinigų, jų neleido net būtiniausiems įkalinto vyro reikalams, nešykštėjo vyro pinigų tik draugams aferistams, pvz., Klaipėdos pašto viršininkui Jonui Augūnui: „Augūnas – šlykščiausias spekuliantas, aukštas Pašto valdybos pareigūnas, pijokas, Tatjanos draugas, nuolat pas Adolfą namuose sėdėjęs. Rodos, bene jis buvo aferos iniciatorius ir vykdytojas. Leido pinigus kaip šieną, tuo girdavosi. Lėbautojas, jo įtakoje Tatjana neduodavo vyrui ramybės reikalaudama: *„Давай денег! – Duok pinigų!“ Atsimenu, nors ten labai retai* užeidavau“ (Vandos Sruogienės laiškas Algiui Samulioniui [apie žmones, susijusius su Adolfo Sruogos byla], iš Čikagos – į Vilnių, 1990-09-23, [pasirašytas mašinraštis], in: *LLTI TS*, l. 1r).

[6] Visi Adolfo Sruogos broliai, o ypač Balys Sruoga, išgyvenę dėl brolio, patraukto į baudžiamąją atsakomybę, likimo nemėgo ir nesutarė su broliene Tatjana, nei materialiai, nei moraliai nesirūpinusia ir nepalaikiusia vyro, kuris nuo 1933-10-14 laikytas Kauno sunkiųjų darbų kalėjime.

Balį Sruogą, Pirmojo pasaulinio karo metu studijavusį Petrograde ir gyvenusį pas brolį Adolfą, jo žmona laikė vėjavaikiu, todėl dažnai tarp jų kildavo konfliktų. Tarpukariu Balys Sruoga tapo vieninteliu apkaltinto, o vėliau ir nuteisto brolio globėju, kuris jį nuolat lankė kalėjime, juo rūpinosi, apie jo būklę išsamiai rašė laiškuose kitiems broliams. Galvodamas apie brolio Adolfo ateitį, vėliau jo labui atsisakė net tėvo testamente jam skirtos žemės sklypo dalies Baibokuose.

„Žmona Tatjana buvo rusė, labai poniška, išsilepinusi, nieko neveikdavo. Mėgo prabangą, tuščią gyvenimą. Kai Adolfas atsisėdo į kalėjimą, ji su meilužiu išvažiavo į savo plantacijas, [nupirktas už vyro pinigus, – NM], kurias jam užrašė. Meilužis, gavęs turtus, ją pametė. Tatjana pateko į skurdą. Adolfas turėjo tris vaikus. Girdėjau, kad Balys ir Juozas siųsdavo jiems pinigų“ (Salomėja Balčiūnaitė-Sruogienė-Kaziliūnienė, „Balio Sruogos gimtinė Baibokuose“, in: *Balys Didysis*: Atsiminimai apie Balį Sruogą, sudarė ir redagavo Reda Pabarčienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1997, p. 16).

[7] Vladas Požėla (1879–1960) – advokatas. 1932–1940 m. „Pienocentro“ ir Tarptautinio banko juriskonsulas.

[8] Garsūs privatūs advokatai, žinodami, kad Adolfas Sruoga buvo turtingas, pirmiausia tikėjosi pasipelnyti, todėl įkyriai siūlė savo paslaugas – ginti Pašto ženklų bylos kaltinamąjį.

[9] Kazimieras Sruoga (1899–1974) – jauniausias Balio Sruogos brolis. Ekonomistas. 1929–1936 m. Finansų ministerijos paskolų ir ekonominių informacijų skyriaus vedėjas.

[10] Stasys Šilingas (1885–1962) – teisininkas. 1928–1938 m. Valstybės Tarybos pirmininkas; „juristas, politikas, svajotojas, „Pirmojo Baro“ bendradarbis, Baliui artimas 1918–1920 m., nuoširdus patriotas, doras žmogus. Jei minimas Adolfo byloje, tai kaip žmogus, kuris galėtų išgelbėti, pats niekuo nesusitepęs“ (Vandos Sruogienės laiškas Algiui Samulioniui [apie žmones, susijusius su Adolfo Sruogos byla], iš Čikagos – į Vilnių, 1990-09-23, [pasirašytas mašinraštis], in: LLTI TS, l. 3r).

[11] Domininkas Nargelavičius (1888–1961) – teisininkas; „advokatas, rodos, diplomuotas, labai plepus ir atrodė kaip šunadvokatis, lankydavosi pas Konradą, cinikas, nebejaunas, pletkus nešiojo, nežinia kam tarnavo. […] Sutikdavau jį pas Krėvius – priklausė rusiškai kalbančiai kompanijai“ (Vandos Sruogienės laiškas Algiui Samulioniui [apie žmones, susijusius su Adolfo Sruogos byla], iš Čikagos – į Vilnių, 1990-09-23, [pasirašytas mašinraštis], in: *LLTI TS*, l. 3r).

[12] „Iš prekybos pašto ženklais A. Sruoga asmeniškai smarkiai pasipelnė. Biznio sluoksniuose jis buvo laikomas patikimu ir turtingu žmogumi. Mat A. Sruoga ne tik gerai vadovavo Pašto valdybai. Jam priklausė didžiulis „Tulpės“ knygynas miesto centre, to paties pavadinimo spaudos bendrovė, cinkografijos ir litografijos įmonė „Žiedas“, įvairių įmonių akcijos“ (Virginija Skučaitė, „Milijoninė pašto ženklų afera“, žr: Kauno diena, 2009-01-31, in: https://kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/milijonine-pasto-zenklu-afera-542000, 2026-05-09).

[13] „Teisme A. Sruoga neigė kaltinimus ir skundėsi, kad neturi jokio turto – jo įmonės pelno esą neduoda, jis neišgalįs net advokatams susimokėti, tačiau teisėjų širdžių jam nepavyko suminkštinti“ (Virginija Skučaitė, „Milijoninė pašto ženklų afera“, žr: Kauno diena, 2009-01-31, in: https://kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/milijonine-pasto-zenklu-afera-542000, 2026-05-09);

„Sruogą ir Augūną daugelis liudytojų apibūdino kaip salonų liūtus. Jie visuomet turėdavo pinigų, mėgdavo lankytis baliuose, žodžiu, buvo tipiški aferistai, kokius matome nuotykių filmuose ir romanuose: gražūs, turtingi, linksmi, savimi ir gyvenimu labai patenkinti žmonės. Tačiau Pašto ženklų byla – ne filmas ir ne romanas. Todėl galime pamatyti tai, ko pramoginių kūrinių autoriai mums nerodo: visišką fiasko. Kaip turėjo atrodyti salonų liūtai kaltinamųjų suole ir vėliau? Sruoga visiškai bankrutavo ir gavo galimybę pažvelgti į pasaulį pro grotas. Augūnui kiek labiau pasisekė, bet galime įsivaizduoti, kad jam daug kainavo bylinėjimasis teismuose, be to, jis tikriausiai niekada nebesusigrąžino savo reputacijos. […] Kokią išvadą galima padaryti? Labai paprastą: aferistai – tarsi Honoré de Balzaco kurtizanės. Jų spindesį bet kada gali pakeisti skurdas“ (Bernardas Gailius, *Nusikaltimai „prie Smetonos“:* Rezonansinių tarpukario Lietuvos baudžiamųjų bylų studija, Vilnius: Aidai, 2008, p. 62).

[14] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausias Balio Sruogos brolis. Teisininkas, diplomatas, Užsienio reikalų ministerijos tarnautojas. 1934–1940 m. Lietuvos konsulas Tilžėje.

[15] Bronė Jazbutytė-Suogienė (1896–1950) – Balio Sruogos vyriausiojo brolio Juozapo Sruogos žmona.

[16] Linkėjimus Juozapo Sruogos šeimai į Tilžę iš Kauno siuntė brolio Balio Sruogos šeima: rašytojo žmona Vanda Daugirdaitė-Sruogienė (1899–1997), 1928–1939 m. Kauno III valstybinės gimnazijos istorijos mokytoja, ir devynmetė dukra Dalia Sruogaitė (1925–2015).

[17] Balys Sruoga (1896–1947) – Juozapo Sruogos brolis, Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojas (dėstė rusų literatūrą, pasaulinio teatro istoriją, vadovavo slavistikos ir teatro seminarams, įsteigė akademinę dramos studiją); nuo 1932 m. – profesorius.